
Různé

Správa z 12. medzinárodného kantovského kongresu vo Viedni

V dňoch 21.–25. septembra 2015 sa uskutočnil 12. medzinárodný kantovský kongres (12. Internationaler Kant-Kongress), na ktorom vystúpilo vyše 440 účastníkov. Hostiteľom tohto najvýznamnejšieho podujatia kantovského výskumu, ktoré sa organizuje raz za päť rokov, bola Viedenská univerzita, oslavujúca v roku 2015 svoje 650. jubileum. Nosnou témou kongresu bol antagonizmus *Natur und Freiheit*, pričom podujatie sa členilo na plenárne prednášky, hlavné prednášky a 21 tematických sekcií. Okrem „tradičných“ tém sekcií, akými boli napríklad Kantova predkritická filozofia, metafyzika, epistemológia a logika, filozofia vedy a prírody, teleológia, etika a morálna filozofia, filozofia práva a spravodlivosti, filozofia politiky, dejín a kultúry, antropológia a psychológia, náboženstvo a teológia, estetika alebo fenomenológia, bola pozornosť venovaná aj ďalším, nie veľmi často diskutovaným, témam. Medzi ne je možné zaradiť napríklad sekcie *Kant v školách* alebo *Kant a básnici*. Zaujímavou inováciou zo strany organizátorov bolo rozšírenie sekcií aj o oblasti spojené s geografickou lokalizáciou reflexí Kantových myšlienok, ktoré reprezentovali sekcie *Kant a Viedenský krúžok*,

Kant a tradičná ázijská filozofia a *Kant a východná Európa*. V posledne menovanej sekcii vystúpili Tomasz Kupś a Mirosław Żelazny z Univerzity Mikuláša Kopernika v poľskej Toruni a Sandra Zákutná z Prešovskej univerzity v Prešove. Tomasz Kupś sa venoval prvým recepciám Kantovej filozofie v Poľsku vo svetle nových archívnych zistení, Mirosław Żelazny sa zaoberal pojmom „poľskej slobody“ v Kantovej filozofii osvietenstva a Sandra Zákutná sa zamerala recepciu Immanuela Kanta vo filozofii Andreja Vandráka.

V súvislosti s geografickou i kultúrnou blízkosťou Viedne a ďalších stredo- či východoeurópskych krajín sa 22. septembra pri príležitosti 12. kantovského kongresu uskutočnila vo viedenskej univerzitnej knižnici vernisáž výstavy *Umwege: Annäherungen an Immanuel Kant in Wien, in Österreich und in Osteuropa*. Výstava, venujúca sa recepcii Kantovej filozofie v tomto regióne najmä počas 18. a 19. storočia, no v menšej miere aj aktuálnym témam kantovského výskumu, bude vo foyeri univerzitnej knižnice otvorená do 31. decembra 2015. Jej šesť hlavných tematických okruhov – *Kant a cenzúra*, *Kant a Karl Leonhard Reinhold* (prvý kantovec naro-

dený vo Viedni, ktorý sa stal predchodcom nemeckej a rakúskej recepcie Kanta v Jene), *Kant a východná Európa*, *Kant a jeho básnici*, *Kant a Viedenský krúžok* a *Kant a fenomenológia* – kopíruje aj rovnomená publikácia,¹ ktorú pri tejto príležitosti zostavila hlavná organizátorka 12. kantovského kongresu, profesorka Violetta L. Waibelová. Cieľom výstavy a novej publikácie je vniesť viac svetla do problematiky ambivalentného prijatia Kanta v tomto regióne, keďže Kant bol na jednej strane cenzurovaný a silne kritizovaný, no na strane druhej sa jeho filozofia aktívne študovala a intenzívne sa o nej diskutovalo mimo „povoleného“ spôsobu uvažovania.

Autori vedeckých štúdií časti *Kant a východná Európa* sa zamerali na rôzne témy. Mădălina Diaconuová a Marin Diaconu sa venovali Rumunsku, Peter Egyed, Béla Mester, László Percz, Márton Tonk, Imre Ungvári-Zrinyi Maďarsku, Jakub Kloc-Konkolowicz Poľsku, Jure Simoniti Slovinsku a Jure Zovko juhoslovanským krajinám. Autorkou úvodnej štúdie tejto časti *Einzug der Philosophie Kants in Ländern Osteuropas* je Olga Ringová. Z kolegov pôsobiacich v Českej republike do publikácie prispeli Jan Zouhar štúdiou *Tomáš Garrigue Masaryks kritisch distanzierte Auseinandersetzung mit Kant*, Jindřich Karásek štú-

diou *Die intellektuelle Anschauung – Eine Kant-Interpretation des tschechischen Philosophen Vladimír Hoppe* a Jörg Krappmann z Olomouca štúdiou *Max Steiner, ein streitbarer Altkantianer aus Prag*.

12. medzinárodný kantovský kongres sa vyznačoval precíznou organizáciou a dlhodobou dôkladnou prípravou aj tých najmenších detailov. Ponúkol množstvo zaujímavých tém, príspevkov a plodných diskusií, poukazujúcich nielen na historický, ale aj na aktualizujúci rozmer Kantovej filozofie. Takým bol napríklad príspevok Heinerja Klemmeho *Kants Begriff der Verbindlichkeit im Kontext zeitgenössischer und moderner Debatten* zameriavajúci sa na spis *Základy metafyziky mravov* a pojem *Selbstgesetzgebung* v súvislosti s morálnou záväznosťou. Pauline Kleingeldová vystúpila s príspevkom *Freedom of the Will as Self-Legislation*, v ktorom sa pokúsila ukázať, ako je prepojené Kantovo politické poňatie slobody so slobodou vôle. Patricia Kitcherová v príspevku *Explaining Freedom in Thought and Action* zasa poukázala na Kantovo presvedčivé vysvetlenie nevyhnutných podmienok pre slobodné i morálne konanie. Robert Loudon sa v súvislosti s otázkou slobody a determinizmu zameril na Kantov prístup tak, že sa vo svojom príspevku *Freedom from an Anthropological Point of View* na túto problematiku nepozeral „z výšin“ Kantovej kritickkej filozofie, ale skôr z antropologického hľadiska.

Nepochybne inovatívnou témou v rámci príspevkov na tému *Kant a básnici* bola plenárna prednáška *Kants Lehre von Raum und Zeit und die Möglichkeit*

1 Uvedená publikácia vyšla v dvoch samostatných vydaniach, v nemeckom a anglickom jazyku: Waibel, V. L., (Hrsg.), *Umwege. Annäherungen an Immanuel Kant in Wien, in Österreich und in Osteuropa*. Wien, Vienna University Press at V&R unipress 2015 / Waibel, V. L. (ed.), *Detours. Approaches to Immanuel Kant in Vienna, in Austria, and in Eastern Europe*. Wien, Vienna University Press at V&R unipress 2015.

einer Freiheit in der russischen Poesie. Prednášajúcim bol Alexej Krouglov z Moskvy, ktorý ukázal, ako Kanta vnímali ruskí básnici začiatku 20. storočia – Kant bol napríklad interpretovaný ako policajt, ktorý zakázal cestu k skutočnej slobode života a umenia, alebo bol opisovaný ako ten, kto sa bojí vlastného učenia o priestore a čase, a navyše týmto svojim učením straší aj iných.

V predposledný večer kongresu bolo na programe slávnostné odovzdávanie cien *Kant-Preise*. Medzinárodnú cenu Fritz Thyssen Stiftung získala Onora O’Neillová, Baroness of Bengrave z cambridgeskej univerzity, cenu Fondazione Silvestro Marcucci

a Kant-Gesellschaft pre mladého kantovského výskumníka dostal Henny Blomme z univerzity v belgickom Leuvene a cena za najlepšiu dizertáciu bola udelená Katharine Krausovej (Freiburg/Cambridge).

Záverom je možné povedať, že 12. medzinárodný kantovský kongres predstavoval doteraz najväčšie kantovské podujatie. S tým súvisel zrejme jediný problém, ktorým bolo, že v niektorých časoch prebiehalo súbežne aj pätnásť sekcií, takže nebolo možné zúčastniť sa všetkých zaujímavých prednášok. Ostáva teda iba počkať si na recenzovaný zborník publikovaných štúdií.

Podujatie otvoril profesor Ľubomír Belás z Inštitútu filozofie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity, ktorý privítal účastníkov konferencie a vyjadril potešenie z možnosti participovať na tomto podujatí, ktoré je v súčasnej problematickej dobe vysoko relevantné a aktuálne. V rámci svojho príhovoru uviedol i prvého účastníka prof. Jerryho Harrisa z DeVry University v Chicagu, ktorý sa v prednáške na tému *China: State Power, the Market and Transnational Capitalism* zaoberal vnútornými a vonkajšími hospodárskymi, ekonomickými, politickými a sociálnymi otázkami v súčasnej Číne, ktoré reflektoval cez ich vzťah ku transnacionálnemu kapitalizmu. Po tejto prednáške v úvodnom bloku dňa s názvom *Konceptualizácia sociálnych konfliktov* ako druhý rečník vystúpil predstaviteľ hostiteľskej univerzity prof. Ľubomír Belás, ktorý s príspevkom *Kantova praktická filozofia v kontexte súčasnosti* poukázal na možnú aktualizáciu nemeckého mysliteľa Immanuela Kanta pre súčasnosť v otázke sociálnej kritiky spoločnosti. Po jeho vystúpení prezentoval svoju prednášku s názvom *Myslím, že spravodnosť je vyššia* Dr. Radoslav Štédroň, ktorý poukázal na potrebu reformy modelu českej spoločnosti a predstavil svoj projekt novej ústavy.

Jednotlivé príspevky prvej časti priniesli plodnú a kritickú diskusiu – a v tomto duchu sa niesla i druhá časť prvého dňa konferencie. Tú otvoril druhou plenárnou prednáškou prof. Břetislav Horyna pôsobiaci na Deutsche Vereinigung für Religionswissenschaft e.V. na Universität Bayreuth v Spolko-

vej republike Nemecko. Vo svojej prednáške sa skrz koncepciu rizikovej spoločnosti nemeckého sociológa Ulricha Becka zamerl na problém sociálnych konfliktov súčasnosti, ktoré v sebe zahŕňajú tak otázku migrácie, individuálnej a skupinovej identity, bohatstva, „normálnosti“ rizika, vplyvu moci na ľudí, ako aj potrebu identifikácie kontextu skutočnosti, bez ktorého nie je možné správne vymedziť skutočné príčiny a problémy v spoločnosti. Po následnej živej diskusii sa predstavili v druhom bloku dňa s titulom *Sociálne konflikty a marginalizovanie* traja autori. Ako prvý prezentoval svoj príspevok s názvom *Nemožnosť národnosti* Dr. Joseph Grim Feinberg zo Sociologického ústavu SAV, následne vystúpil Mgr. Martin Král' zo Spoločenskovedného ústavu SAV v Košiciach s prezentáciou *Hľadanie hodnotových korelátov ľavicových názorov a preferencií* a na záver tejto sekcie predstavil svoju štúdiu *Mimo princíp diskurzu* Mgr. Peter Takáč z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave.

Prvý deň tohto sympózia uzavrela panelová diskusia na tému *Problém terorizmu a konflikt civilizácií*, ktorú viedli dekan Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity prof. Vasil Gluchman a jeho kolega Dr. Lukáš Švaňa z Inštitútu etiky a bioetiky FF PU, ktorí prezentovali v súčasnosti veľmi páčivý problém terorizmu a jeho konotácií pre vývoj dnešnej spoločnosti.

Druhý deň konferencie otvorila tretia plenárna prednáška, ktorú viedol Dr. Erik Leško z Univerzity Konštantína Filozofa z Nitry s témou *Ex oriente*

lux(us): alternatívne modernity ako romantický orientalizmus. V nej sa Dr. Leško zameril na otázku modernity vo vzťahu ku kapitalizmu. Vo svojej analýze predstavil najprv určitý historický exkurz otázky chápania kategórie kapitalizmu a jej štádií, následne sa v kontexte súčasnosti zameril na otázku podmienenia kultúrnych, spoločenských a politických aspektov spoločnosti kapitalizmom v jeho globálnej perspektíve. Po tejto pútavej a odborne fundovanej prednáške a následnej diskusii sa otvoril v poradí tretí blok príspevkov s názvom *Sociálne konflikty medzi Východom a Západom*. V ňom predstavili svoje štúdie Dr. Anton Fogaš z Prešovskej univerzity v Prešove: *Kde sa stala chyba? Má Západ alternatívy na usporiadanie pomerov na Blízkom východe a v severnej Afrike?*, a Mgr. Matej Smorada z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre: *Sociálne konflikty podľa H. Arendtovej: K súčasnej azylovej politike EÚ*.

Ďalšou časťou tohto podujatia bola panelová diskusia na tému *Okcident versus Orient*. V rámci nej Dr. Ľubomír Dunaj a doc. Ladislav Hohoš predstavili knihu Iana Morissa *Why West Rules for Now: The Patterns of History and What They Reveal about the Future*. Ako samotný názov nahovára, prednášajúci ukázali dôvody, pre ktoré má síce Západ dominantné postavenie v súčasnom svete, zároveň však i ďalší možný osud sveta v budúcnosti, v ktorom by mal Západ v porovnaní s Východom „tahať za kratší koniec“.

Predposledný blok príspevkov s názvom *Vojna, mier a globálna spravodlivosť* reprezentovali príspevok Dr. Jose-

fa Veleka z Centra globálnych štúdií Filozofického ústavu AV ČR s názvom *Tolerancia v teórii globálnej spravodlivosti a globálnom konštitucionalizme* a tiež reakcia na knihu *Môže byť vojna spravodlivá?* od tohto českého odborníka, ktorú sformuloval Doc. František Škvrnda.

Konferenciu ukončila v poradí tretia panelová diskusia *Od rozporov globálneho kapitalizmu k alternatívam*, v ktorej Dr. Martin Solík prezentoval knihu *Rozpory a alternatívy globálneho kapitalizmu*, ktorá je reakciou viacerých autorov na sociálno-kritickú teóriu Mareka Hrubca, ktorú predstavil v knihe *Od zneuznání ke spravodlnosti*. Spoločne s autorom knihy predstavili základné idey a problémy, ktoré v sebe toto dielo zahŕňa, čím preukázali jeho relevantnosť a význam pre kontext sociálnej kritiky súčasnej globalizujúcej sa spoločnosti.

Záverom môžeme konštatovať, že konferencia *Filozofia a sociálne vedy – Sociálne konflikty: Západ a jeho alternatívy* afirmuje relevantnosť výsledkov práce vedcov pôsobiacich v humanitno-vedných odboroch a filozofii. Okrem toho, že ponúkla množstvo zaujímavých a inšpiratívnych príspevkov, ktoré sú dôkazom produktívnej a zmysluplnej interdisciplinárnej spolupráce, prezentovala i snahu o teoretické a praktické riešenia problémov súčasnej spoločnosti a doby, s ktorými sa dennodenne stretávame v médiách, v komunikácii s ostatnými, ale aj na „vlastnej koži“. Práve v tomto kontexte považujeme túto konferenciu za významnú a prínosnú súčasť vedeckého života v československých podmienkach a veríme, že

počet podujatí obdobného druhu bude neustále rásť a potvrdzovať, že humanitné vedy nepatria na perifériu záujmu

nielen vedecko-výskumnej obce, ale ani širokej verejnosti.

Kristián Stacho

